

Metsämaiseman hoito

Metsien muuttuva käyttö on muokannut suomalaista metsämaisemaa vuosisatojen aikana. Nykyinen metsätalous perustuu puuston käsittelyyn metsiköittäin. Maaston muodot, metsikön sijainti, sen koko ja muoto sekä puulaji vaikuttavat yksittäisen metsikön merkitykseen maiseman osana. Varttuneessa metsässä muutokset ovat hitaampia ja vaikeammin havaittavissa kuin nuorissa metsissä. Metsänkäsittely muuttaa maisemaa nopeasti. Katsoja voi kokea muutoksen myönteisenä tai kielteisenä. Kokemukseen vaikuttavat muun muassa tehty toimenpide, katselusuunta ja katselijan henkilökohtaiset mieltymykset. Maisemalliset näkökulmat ovat usein esillä, kun keskustellaan metsätalouden toiminnan hyväksyttävyydestä. On useita keinoja, joilla voidaan parantaa metsänkäsittelyn sulautumista maisemaan. Kuva: © Erkki Oksanen / Luke.

Kuvaus

Suomalainen maisema on metsäinen. Vesistöt luonnonmaisemina sekä taajamat, tiet ja pellot kulttuurimaisemina tuovat vaihtelevuutta laajoihin metsäalueisiin. Hyvin hoidettu maisema tuo alueille elinvoimaa ja lisää viihtyisyyttä. Talousmetsien maisema on jatkuvassa muutoksessa puuston kasvun ja käsittelyn seurauksena. Maisemanhoidon lähtökohtana ovat metsänomistajan tavoitteet sekä kasvupaikan laatu ja puuston rakenne. Yleisenä tavoitteena on metsänhoidon toimenpiteiden sopusointu kaukomaiseman kanssa ja lähimaiseman säilyttäminen viihtyisänä.

Maisemanhoidon tavoitteet

Metsien monenlainen käyttö on vuosisatojen ajan vaikuttanut suomalaiseen metsämaisemaan. Nykyisessä metsikkötaloudessa maisema rakentuu yksittäisistä metsikkökuvioista. Sijainti, näkyvyys, koko ja muoto sekä puulaji vaikuttavat yksittäisen metsikön merkitykseen maiseman osana.

Yleisenä tavoitteena on metsänhoidon toimenpiteiden sopusointu kaukomaiseman kanssa ja lähimaiseman säilyttäminen viihtyisänä. Kaukomaisema on näkymä kauas, laajalle alueelle. Lähimaisemalla tarkoitetaan näkymää, jossa yksityiskohdat erottuvat selvästi katsojalle. Lähimaiseman hoidolla turvataan lähimaiseman arvojen säilyminen ja parhaimmillaan vahvistetaan niitä.

Lähimaisema. Kuva: © Vastavalo.

Maisemanhoidon merkitys

Metsänkäsittely tuottaa nopean muutoksen maisemaan, minkä katsoja saattaa kokea myönteisenä tai kielteisenä. Tuntemus vaihtelee tehdyn toimenpiteen, katselusuunnan ja katselijan henkilökohtaisten mieltymysten mukaan. Hakkuun jälkeinen ensireaktio on usein kielteinen, mutta voi muuttua nopeastikin myönteiseksi – etenkin hakkuutähteiden hävitessä näkyvistä. Metsänkäytön ratkaisut vaikuttavat kauan maisemaan. Suurimmat muutokset aiheutuvat uudistushakkuista. Niiden vaikutuksia voidaan lieventää tilanteeseen sopivalla hakkuun toteutuksella, kuvion rajauksella, hakkaamattomilla välialueilla ja säästöpuuston sijoittamisella. Näkymien avaamisella taas voidaan kaunistaa maisemaa.

Maisemaa kannattaa pohtia metsäsuunnittelun, puukaupan, leimikon suunnittelun sekä hakkuu ja hoitotöiden yhteydessä. Onnistuneella töiden toteutuksella saadaan aikaan kaunista metsämaisemaa. Suunnittelun lähtökohtana on metsänomistajan näkemys asiasta.

Maisemanhoidon erityiskohteet

Maisemanhoidon tarve ja mahdollisuudet vaihtelevat kohteittain. Maiseman arvoa pohditaan metsän näkyvyyden, käyttöpaineen ja kiinnostavuuden perusteella. Esimerkiksi virkistysalueiden ja retkeilyreitistöjen ympärillä olevat talousmetsät ovat yleensä maisemanhoidon erityiskohteita.

Maisemanhoidon merkitys korostuu myös silloin, kun toimitaan yleis- ja asemakaava-alueilla. Toimenpiteitä suunniteltaessa on tärkeä selvittää, liittyykö kaava-alueen metsänkäsittelyyn maisemaa koskevia vaatimuksia. Asemakaava-alueilla sekä monilla yleiskaavan tai kaavoituksen valmistelun piirissä olevilla kohteilla tarvitaan kunnan viranomaisen myöntämä maisematyölupa. Merkintöjen ja määräysten soveltaminen ja tulkinta voivat vaihdella kuntakohtaisesti. Tietoa mahdollisista lupatarpeista voi kysyä kunnan viranomaisilta.

Mitä enemmän alla lueteltuja ominaisuuksia on suunnittelukohteella tai lähellä, sitä tärkeämpi kohde on maisemallisesti:

Metsän käyttöpaine:

- vakituinen ja vapaa-ajan asutus
- majoitus-, matkailu ja ohjelmapalvelut
- ulkoilureitit ja -rakenteet
- tienkäytön vilkkaus

Metsän näkyvyys:

- laki- ja rinnemetsä
- rantametsä
- pellon ja puuttoman suon reunametsä
- näköalapaikkoihin näkyvä metsä
- merkittävien kulkuväylien viereinen metsä

Metsän kiinnostavuus:

- metsänomistajalle tärkeät kohteet
- tunnistetut arvokkaat maisemat
- luonto- ja kulttuurikohteet
- pienvedet

Päätöksenteko

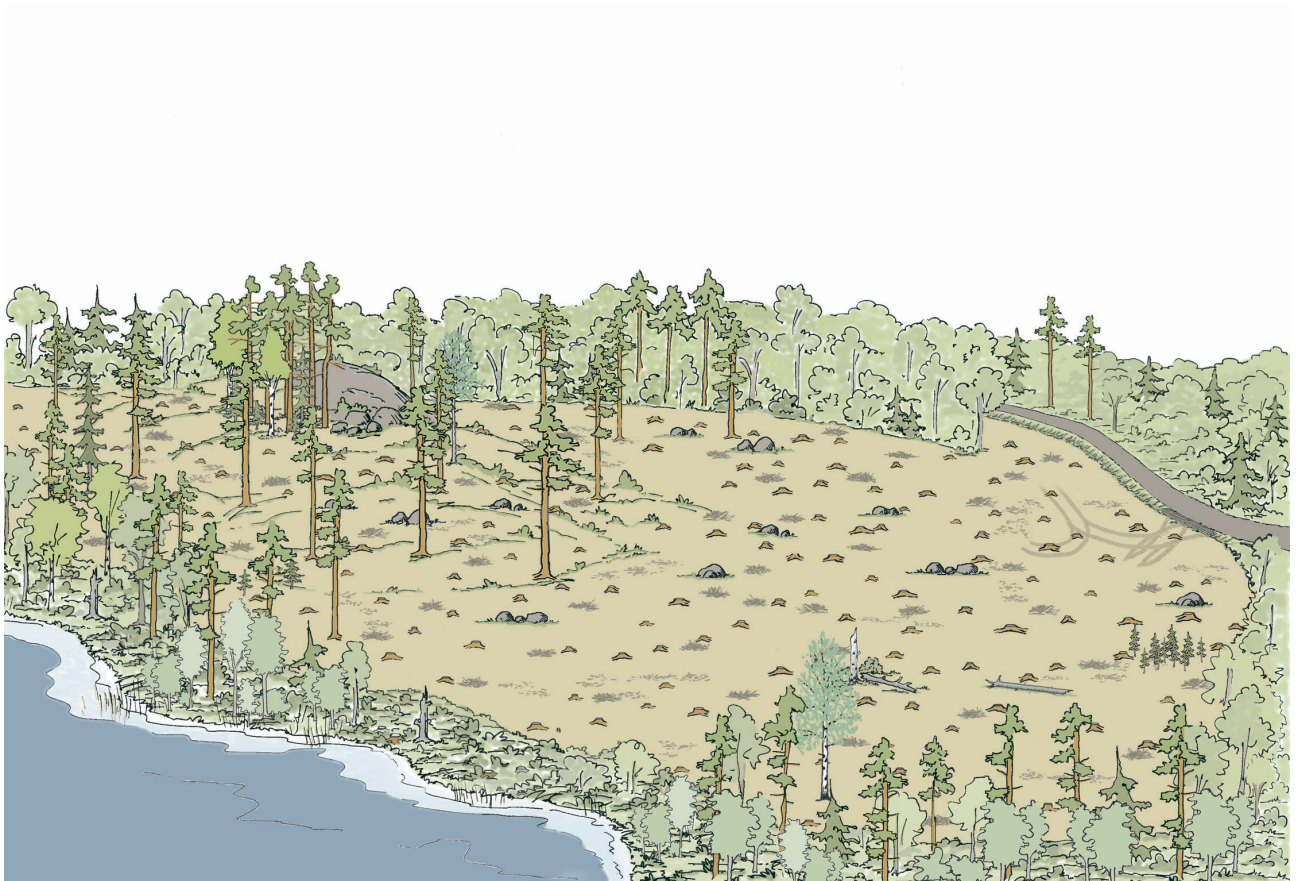
Siemenpuu-, kaistale- ja suojuspuuhakkuu - Virkistys

Siemenpuu-, kaistale- ja suojuspuuhakkuu säilyttävät jossain määrin peitteisyyttä. Näin muutokset maisemassa ovat pienempiä kuin avohakkuun jälkeen. Puusto maisemassa lisää alueen viihtyisyyttä, millä on merkitystä erityisesti virkistyskäytölle.

Siemenpuuhakkuu

Siemenpuuhakkuu vaikuttaa maisemaan avohakkuuta lievemmin. Maisemahyöty jää tosin lyhytaikaiseksi, jos siemenpuut poistetaan heti taimettumisen jälkeen.

Maisemanhoidollisten tavoitteiden toteuttamiseksi voi olla perusteltua viivyttää siemenpuiden poistoa ja jättää osa siemenpuista korjaamatta.

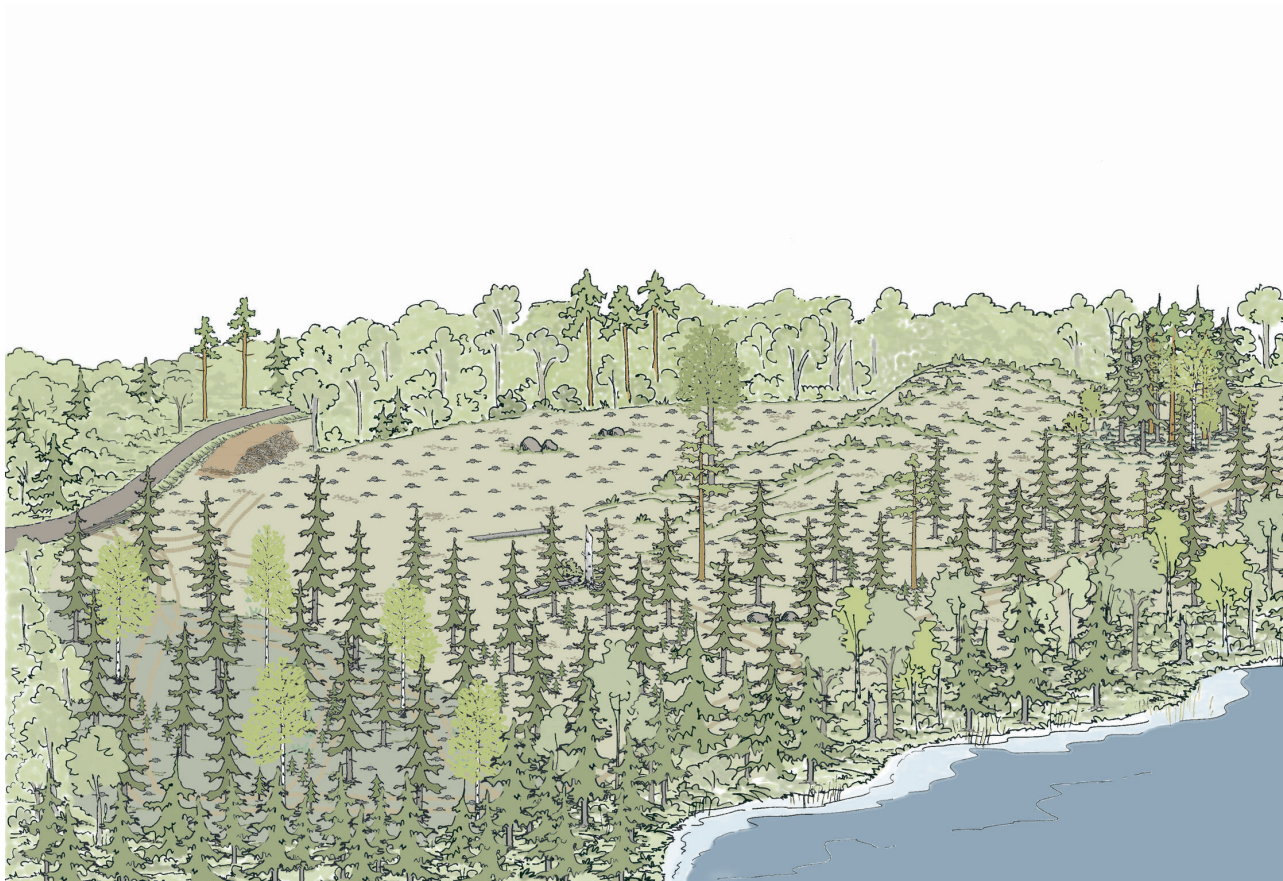
Esimerkki kuivahkon kankaan männiköstä, jossa on tehty siemenpuu- ja avohakkuuta. Hakkuualan säästöpuut on keskitetty kallioharjanteen juurelle sekä rantakaistalle. Seuraava toimenpide on maanmuokkaus siemenpuu- ja avohakkuualalla sekä avohakkuualan viljely kylvämällä. Kuva: Juha Varhi, © Tapio.

Kaistalehakkuu

Kaistalehakkuu sopivilla kasvupaikoilla ja maastoon oikein suunniteltuna muuttaa maisemaa maltillisesti. Kun kapeat kaistaleet sijoitetaan maastonmuotojen mukaan korkeuskäyrää myötäillen, ne sulautuvat maastoon ja reunametsän latvusto kätkee katseelta aukean vaikutelmaa.

Suojuspuuhakkuu

Suojuspuuhakkuun aiheuttama välitön maisemanmuutos on lievä. Maisema muuttuu edelleen suojuspuiden poiston yhteydessä. Suojuspuualoilla ylispuustoinen vaihe kestää pitempään kuin siemenpuualoilla. Maisemanhoidollisten tavoitteiden toteuttamiseksi voi olla perusteltua jättää osa suojuspuista korjaamatta.

Esimerkki tuoreen kankaan kuusikosta, jossa on tehty avohakkuuta ja suojuspuuhakkuuta.

Suojuspuuhakkuualue on rajattu turvemaalle sekä leventämään järven rantaan jätettyä puustoista suojakaistaa. Hakkuualueen säästöpuut on keskitetty kallioharjanteen juurelle sekä vesistön rantaan.

Lisäksi on säästetty yksittäiset isot haavat. Seuraava toimenpide on maanmuokkaus ja avohakkuualueen viljely istuttamalla sekä myöhemmin suojuspuuston poisto. Kuva: Juha Varhi, © Tapio.

Uudistusalan raivaus ja vesakon ennakkotorjunta - Virkistys

Maisemallisesti merkittävillä kohteilla uudistusalan raivaus voi parantaa näkymää ja kohteen maisema- ja virkistysarvoja. Silloin toimenpide voi olla perusteltua jo esteettisistä syistä.

Kaikkea ei syytä raivata

Nuoria kehityskelpoisia puuyksilöitä, kuten pihlajia ja tuomia, on suositeltavaa jättää raivaamatta maiseman kannalta merkittävillä paikoilla kuten tienvarsilla, metsän reunoissa ja vaihettumisvyöhykkeillä. Avoimessa tilassa kasvaessaan niistä kehittyä näyttäviä, maisemallisesti merkittäviä puuyksilöitä.

Maanmuokkaus - Virkistys

Maanmuokkaus koetaan maisemallisesti häiritseväksi tekijäksi, sitä enemmän, mitä voimakkaammasta muokkausmenetelmästä on kyse. Tällä on vaikutusta alueen virkistyskäyttöarvolle.

Maanmuokkauksen vaikutus maisemanhoitoon

Metsätalouden aiheuttamista voimakkaista maisemamuutoksista ei yleensä pidetä. Maanmuokkaus ja uudistusalueille jäävät hakkuutähteet koetaan häiritsevinä. Kuitenkaan uudistusaloja ei koeta aina pelkästään kielteisesti. Muokkauksen jäljet katoavat taimikon alle muutamassa vuodessa. Pienet uudistusalat, joissa hakkuutähteet ja maanmuokkaus eivät enää ole näkyvissä, herättävät myös myönteisiä mielikuvia, tunteita ja muistoja. Uudistusalan maisemalliseen laatuun vaikuttaakin merkittävästi hakkuusta kulunut aika. Uudistusalueista pidetään sitä enemmän mitä enemmän säästöpuita siellä on.

Erityishuomiota virkistysalueisiin

Maisemallisesti merkittävillä kohteilla muokkausta voidaan keventää ja erittäin herkäät kohteet voidaan jättää muokkaamatta. Laikutus ja kääntömätästys jättävät huomaamattomimmat jäljet.

Virkistysalueilla sekä muilla maisemallisesti merkittävillä kohteilla, joissa lähimaiseman laatu ja alueen monikäyttöisyys korostuvat, on suositeltavaa käyttää muokkausmenetelmiä, joissa maanpintaa paljastetaan kevyesti. Äestyksessä, säätöaurauksessa ja ojitusmätästyksessä muokkaus tulisi pyrkiä tekemään tien tai rannan suuntaisesti.

Ulkoilureitit, polut sekä retkeilyrakenteet, kuten opasteet ja taukopaikat, lisäävät metsän virkistysarvoja. Niistä tehdyt sopimukset on otettava huomioon uudistushakkuussa, maanmuokkauksessa tai muussa metsänkäsittelyssä. Muutoinkin on suositeltavaa, ettei polkuja vaurioiteta eikä heikennetä niiden kulkukelpoisuutta.

Myöhempi harvennus - Virkistys

Virkistyskäyttöä painotettaessa on syytä huomioida erityisesti kasvatushakkuiden maisemavaikutukset. Olennaista on tunnistaa maisemassa tärkeät tekijät, joita hakkuulla halutaan vahvistaa. Kasvatushakkuilla voidaan lisätä näkyvyyttä lähimaisemassa ja vaikuttaa metsän rakenteeseen kuten puulajisuhteisiin.

Harvennuksella vaihtelevuutta maisemaan

Maiseman avaamista edellyttävä harvennus voidaan tehdä normaalia voimakkaampana kuitenkin ottaen huomioon tuuli- ja lumituhoriskit. Harvennus lisää näkyvyyttä etenkin nuorissa ja tiheissä metsissä. Hakkuutähteitä korjaamalla voidaan parantaa metsän kulkukelpoisuutta. Harvennuksen seurauksena lisääntyvä valon määrä parantaa kenttäkerroksen kasvillisuuden kasvuedellytyksiä.

Metsikköön voidaan luoda vaihtelua harvennusvoimakkuutta säätelemällä sekä jättämällä pieniä alueita käsittelemättä. Maisemanhoidollisia tavoitteita voidaan edistää myös suosimalla sekametsärakennetta ja säästämällä hallitusti alikasvosta. Maisemallisesti merkittäviä puuyksilöitä, etenkin kulkureittien varsilla ja avoimien alojen reunoilla, voidaan tuoda esille harventamalla puustoa niiden ympäriltä. Taajamien virkistysmetsissä on usein perusteltua pyrkiä säilyttämään mahdollisimman tiheitä näkymäsuojia esimerkiksi liikenneväylien, asutuksen ja ulkoilureittien välissä.

Toteutus

Maisemanhoidon suunnittelu

Maiseman suunnitteluun on suositeltavaa paneutua niissä kohteissa, jotka näkyvät lähi- tai kaukomaisemassa. Näkyviä kohteita ovat mäet, vaarat, harjut, kallioalueet, rantametsät, saaret ja teiden varret sekä viljelysmaiden reunametsät. Lähimaisemaa voidaan kaunistaa esimerkiksi korostamalla yksittäisiä järeitä puita, suuria kivenjätkäleitä, kallioita ja kulttuuriperintökohteita. Yksittäiset säästöpuina jätettävät maisemapuut erottuvat näyttävästi ja antavat katsojalle kiintopisteen maisemaan. Onnistuneet maisemanhoidolliset ratkaisut hyödyttävät myös monimuotoisuutta ja vesiensuojelua.

Maisemanhoidon suunnittelu ja erityiskohteet

Suosittelavat maisemanhoidon keinot perustuvat tutkimustietoon siitä, miten ihmiset kokevat erilaiset maisemamuutokset metsäluonnossa. Ihmiset pitävät vaihtelevasta maisemasta. Toisaalta halutaan nähdä kauas mutta toisaalta pidetään tunteesta, että pääsee piiloutumaan.

Lähimaisemassa suomalaiset pitävät yleensä avarista metsistä, joissa on järeitä puita ja suhteellisen hyvä näkyvyys, mutta kuitenkin riittävästi vehreyttä ja aluskasvillisuutta. Myös siitä pidetään, että ihmistoiminnan välittömiä vaikutuksia ei ole näkyvissä.

Hyvän metsämaiseman tuottamiseksi on maisemanhoidon suunnittelussa suositeltavaa ottaa huomioon seuraavat kysymykset:

- Mikä on maiseman arvo?
- Millainen on tavoiteltava maisema?
- Mikä on metsänomistajan tavoite?
- Millaisilla ratkaisuilla metsänomistajan tavoitteet parhaiten toteutuvat?

Talousmetsien hoidossa suositeltavia keinoja maisemanhoitoon.

Työvaihe/maisematekijä	Suositeltavia keinoja maisemanhoitoon lähi- ja kaukomaisemassa
------------------------	--

Hakkuualan raja	Hakkuuala rajataan mukaillen maiseman muotoja, jolloin hyödynnetään rinteet, kumpareet, notkelmat ja pellot. Mäki- ja vaaramaisemissa hakkuuala rajataan maaston muotoihin korkeuskäyriä mukaillen. Näin isokin uudistusala sulautuu ympäröivään maisemaan luontevasti.
Hakkuiden toteutus	Hakkuu toteutetaan niin, että kohteen pääkatselusuunnasta näkyy vain vähän ihmisen luomia suoria linjoja. Kasvatushakkuiden yhteydessä säästetään alikasvosta ja pensaikkoo, jotka luovat mielenkiintoisia lähimaiseman kohteita ja niistä on hyötyä luonnolle riistatiheikköinä. Kasvatushakkuissa voidaan vaihdella harvennustiheyttä. Kasvatushakkuissa jätetään lehtipuita havupuuvaltaisiin metsiin sekä kuusia männiköihin ja mäntyjä kuusikoihin. Hakkuut toteutetaan oikea-aikaisesti, jotta puiden latvukset pysyvät tuuheina ja hyväkuntoisina ja metsikkö elinvoimaisen näköisenä.
Säästöpuut	Säästöpuilla tuodaan vaihtelua maisemaan kaikissa hakkuissa. Säästöpuut monipuolistavat maisemaa useiden vuosikymmenten ajan ja lisäävät samalla luonnon monimuotoisuutta. Säästöpuut sijoitetaan esimerkiksi uudistusalan puuntuotannollisesti vähämerkityksellisille paikoille, jotka usein ovat maisemallisesti mielenkiintoisia. Näitä ovat esimerkiksi kosteikkopainanteet, kallioalueet ja kivikkoiset kohteet. Uudistusalan reuna on maisemallisesti hyvä paikka säästöpuille. Maisemalle on hyödyksi, jos voidaan jättää yksi tai useampi iso säästöpuuryhmä.
Rantakaistat ja avosoiden reunat	Rannoille ja puuttomien soiden reunoille tai peltojen reunoille voidaan jättää vaihtelevanlevyinen puustoinen kaista hakkuun yhteydessä kaunistamaan maisemaa ja myös ekologisista syistä. Järvinäkymän avaamiseksi voidaan hakkuuala tai sen osa ulottaa rantaan asti. Kuitenkaan vesiensuojelullisesti herkillä kohteilla tai turvemailla tämä ei ole suositeltavaa. Maisemallisesti arvokkaat pienet saaret, kapeat niemet ja rantakalliot voidaan jättää hakkuiden ulkopuolelle.

Teiden varret	Tienvarressa voidaan uudistusala rajata tienvarren suuntaisesti ja maaston muotojen mukaan. Tällainen ala avartaa maisemaa ja tuo esille säästöpuuryhmät ja maisemapuut tiellä kulkeville. Tienvarressa uudistusala muokataan äestyksessä tiensuuntaisesti, jolloin uudistamisen jäljet sulautuvat paremmin maisemaan. Tien reunaan voi istuttaa havupuutaimikossa lehtipuuryhmiä tuomaan vaihtelua maisemaan. Tien ja hakkuualan välille ei pääsääntöisesti ole tarpeellista jättää kapeaa puustoista kaistaa. Parempi lopputulos saavutetaan rajaamalla hakkuuala tiehen asti ja käyttämällä säästöpuita.
Metsän kasvatustapa	Tasaikäisrakenteisessa metsässä vaihtelevat metsän eri kehitysvaiheet, jotka tuovat vaihtelua maisemaan. Kun metsää kasvatetaan eri-ikäisrakenteisena, metsä säilyy pääosin puustoisena, jolloin toimenpiteen maisemavaikutus on vähäisempi.

Talousmetsien hoidossa suositeltavia keinoja maisemanhoitoon.

Metsien hoito kaava-alueilla

Kaavoitus on maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999) perustuvaa maa-alueiden käytön suunnittelua, jota tehdään valtakunnan, maakuntien ja kuntien tasolla. Kaavojen avulla suunnitellaan ja toteutetaan maa-alueiden käyttöä. Kaavoituksella voidaan myös asettaa rajoituksia metsien käytölle.

Kuntatason kaavamuotoja

Yleiskaava tai kunnan osaa käsittävä osayleiskaava sisältää kunnan kehityksen suuret linjat sekä kaava-alueiden käytön yleisperiaatteet

1. Asemakaava määrittelee yksityiskohtaisesti kunkin alueen käyttötarkoituksen. Ranta-
asemakaava sisältää pääasiassa määräykset loma-asutuksen järjestämiseen ranta-
alueilla.
2. Kaava-alueille käytetään tarkentavia määritelmiä, joilla täsmennetään alueen
pääasiallista käyttötapaa. Esimerkiksi asemakaava-alueilla M-alueiksi luokitellut
kohteet ovat maa- ja metsätalouteen osoitettuja alueita, V-alueet
virkistyskäyttöalueita ja SL-alueet luonnonsuojelualueita. Asemakaava-alueilla
metsälaki on voimassa M-alueilla ja yleiskaava-alueilla M- ja V-alueilla.

Kaava-alueiden vaikutukset metsänhoidossa

Kaavoitusalueilla, kuten taajamametsissä, ulkoilu- tai ympäristöarvoiltaan erityisissä
metsissä yleinen metsätaloudelle asetettu rajoite on se, että hakkuut vaativat
maisematyöluvan. Lupa tarvitaan myös alueilla, joilla on voimassa rakennuskielto
asemakaavan laatimiseksi tai joille kunta on niin määrännyt yleiskaavan laatimista tai
muuttamista varten.

Maisematyölupa on myönnettävä voimassa olevien kaavojen alueilla, jos toimenpide ei
vaikeuta alueen käyttämistä sille kaavassa määritettyyn tarkoitukseen eikä turmele
kaupunki- tai maisemakuva. Maisematyöluvan myöntää ja lisätietoa kaavasta antaa
kunnan rakennusvalvontaviranomainen tai muu viranomainen, jolle vastuu on siirretty.

Maisematyölupaa ei tarvita

yleis- tai asemakaavan toteuttamiseksi tarpeellisten töiden suorittamiseen, esimerkiksi kunnallisteknisten töiden vaatimat puiden kaatamiset.

- myönnetyn rakennus- tai toimenpideluvan mukaisten töiden suorittamiseen.
- vaikutukseltaan vähäisiin toimenpiteisiin. Vähäisyyden arviointi on tapauskohtaista ja sen arviointi kuuluu viimekädessä viranomaisille.
- hyväksytyn tiesuunnitelman mukaisiin töihin.
- sellaisen maa-aineksen ottamiseen, johon tarvitaan maa-aineslain (555/1981) mukainen lupa.

Taajama-alueilla metsänkäsittely voi olla pienipiirteistä ja varovaista. Lisäksi maisema- ja virkistysarvot voidaan ottaa korostetusti huomioon töiden toteutuksessa. Jos kaavaan sisältyy määräyksiä metsien käsittelyyn, tulee niitä noudattaa. [\[1\]](#)

Maiseman huomioiminen puulajin valinnassa

Puulajin valinnassa on hyvä ottaa huomioon maisemalliset tekijät.

Lehtipuita reunavyöhykkeille

Pihapiirien, peltojen ja muiden kulttuuriympäristöjen reunavyöhykkeissä ja rantametsissä on suositeltavaa käyttää lehtipuita metsänuudistamisessa ainakin näkyvimällä osalla.

Eri puulajien sekaistutus koko uudistettavalle alalle mahdollistaa monipuolisen metsikkörakenteen syntyminen, kun metsänomistaja painottaa maisemanhoitoa.

Maiseman huomioiminen energiapuun korjuussa

Maisemanhoidon merkitys korostuu yleis- ja asemakaava-alueilla toimittaessa.

Toimenpiteitä suunniteltaessa on tärkeää selvittää, liittyykö kaava-alueen metsänkäsittelyyn maisemaa koskevia vaatimuksia. Asemakaava-alueilla sekä monilla yleiskaavan tai kaavoituksen valmistelun piirissä olevilla kohteilla tarvitaan kunnan viranomaisen myöntämä maisematyölupa.

Maisemanhoidon ja metsien monikäytön huomioon ottaminen energiapuun korjuussa

- Jätä säästöpuita. Ne tuovat vaihtelua maisemaan, monipuolistavat sitä useiden vuosikymmenten ajan ja lisäävät samalla luonnon monimuotoisuutta.
- Säästä paikoitellen alikasvosta ja pensaikkoa. Ne luovat vaihtelua lähimaisemaan, ja niistä on hyötyä luonnolle muun muassa riistatiheikköinä.
- Jätä kasvatushakkuissa lehtipuita havupuuvaltaisiin metsiin sekä kuusia männiköihin ja mäntyjä kuusikoihin.
- Säilytä merkityt ulkoilureitit ja muut aktiivisessa käytössä olevat polut kulkukelpoisina.
- Ajoita energiapuun lähikuljetus korjuuolosuhteiden mukaan, jotta palstalle ei synny maastovaurioita.
- Käytä erityisen herkissä kohteissa hakkuutähteitä maaperän suojana ajourilla.
- Jätä vesistöjen suojakaistoille puustoa ja pensaikkoa.

Maiseman huomioiminen avohakkuussa

Avohakkuulla on voimakas vaikutus maisemakuvaan. Muutoksella voi olla sekä kielteisiä että myönteisiä vaikutuksia maisemaan. Hakkuun seurauksena avautuu uusia näkymiä, jotka ovat aikaisemmin olleet puuston peittämiä.

Maisemanhoito avohakkuussa

Rajaamalla hakkuu maaston muotojen mukaan sekä välttämällä pitkien, jyrkkäreunaisten ja suoraviivaisten kuvionrajojen syntymistä hakkuualasta tulee luontevampi osa maisemaa. Rinnemetsässä avohakkuuala voidaan rajata vaakatasossa pitkänomaiseksi, maaston muotoja myötäileväksi tai korkeuskäyriä viistosti leikkaavaksi.

Peltojen, soiden tai järvien ja metsän välisen vaihteluvyöhykkeen säilyttäminen pysyvästi peitteisenä vähentää avohakkuiden näkymistä maisemassa sekä hyödyttää myös riistaeläimiä.

Säästöpuuryhmillä voidaan pehmentää maisemavaikutusta ja häivyttää uudistusalan rajoja. Maisemanhoitoa painottavassa metsänkäsittelyssä säästöpuustoa voidaan jättää tavanomaista enemmän. Maisemallisesti kauniit puuyksilöt ja puuryhmät on suositeltavaa jättää säästöpuiksi.

Vaihteittain tehtävä uudistaminen voi myös lieventää maisemavaikutusta. Jos harvennuksilla halutaan puuntuotannon sijasta edistää muita tavoitteita, kuten maiseman avoimuutta ja monipuolistamista, voidaan poiketa harvennusmallista. Lehtipuusekoituksen ylläpitäminen tasaikäisrakenteisessa metsässä tuo vaihtelua kauko- ja lähimaisemaan.

Uudistushakkuualaa rajattaessa vesistön ja uudistusalan välille on suositeltavaa jättää puustoa suojakaistaksi, jonka maanpintaa tai pensaikkoa ei käsitellä. Järvinäkymää voi myös osittain avata hakkaamalla puustoa rantaan asti. Kuva: © Airi Matila.

Sanasto

Kasvatushakkuu

Hyvälaatuisten metsiköiden kasvatushakkuista myöhempi harvennus kannattaa toteuttaa yläharvennuksena. Kuva: © Ponsse Oyj.

Kasvatushakkuilla (harvennushakkuilla) turvataan hyvälaatuisen ja arvokkaan puuston kasvuedellytykset ja tuotetaan puunmyyntituloa sekä parannetaan kasvatuksen taloudellista kannattavuutta. Kasvatushakkuut ovat jaksollisen metsänkasvatuksen ainespuuntuotantoon tähtäävä toimenpide. Ensiharvennukset ja myöhemmät harvennukset ovat kasvatushakkuita. Harvennuksissa vähennetään puustoa, jotta jäljelle jäävät puut saavat lisää kasvutilaa ja järeytyminen nopeutuu. Tasaikäisrakenteisten metsien harvennustavat ovat ala- ja yläharvennus.

Puut kasvavat hyvin, kun ne saavat riittävästi kasvutilaa, valoa, ravinteita ja vettä. Puuston kasvaessa kilpailu kasvutilasta kiihtyy, mikä näkyy puiden elävän latvuksen supistumisena ja paksuuskasvun hidastumisena. Latvukset supistuvat nuorissa metsissä hyvinkin nopeasti metsän tihentyessä. Varttuneemmassa puustossa sekä karummilla kasvupaikoilla muutos

on hitaampaa.

Varsinkin ensiharvennuksella vaikutetaan puuston tulevaan kehitykseen ja arvokasvuun ja sen oikea-aikaisuus on talouden kannalta tärkeää.

Harvennuksilla vaikutetaan metsän eri puulajien osuuksiin. Monipuolinen puusto on tärkeää puuston elinvoimaisuuden, metsämaan hoidon ja luonnon monimuotoisuuden vuoksi. Näin varmistetaan myös hiilensidontaa.

Harvennushakkuissa jäävän puuston määrästä on säädetty asetuksella. Jos määrä alittuu, seurauksena on uudistamisvelvoite. Metsanhoidon suositusten mukaiset jäävän puuston määrät ovat aina jonkin verran lakirajaa korkeammat.

Kirjallisuus

1. Aiheesta tarkemmin: Tenhola T. & Kiviniemi M. 2005. Metsätalous kaavoitusalueilla. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisuja 20/2005.